

высш.учеб. заведений. – М.: Изд-й центр «Академия», 2004. – 240с. 4. Ушаков Д. С. Страноведение: учебное пособие. / Д. С. Ушаков. – М.: ИКЦ, «МарТ», 2007. – 256с.

УДК 911.3

Киптенко В.К.

ТИПОЛОГІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ЗА РІВНЕМ ТУРИСТИЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Розглянуто типологію країн Європи щодо рівня туристичної конкурентоспроможності.

The tourism competitiveness of European countries is approached for typology presentation.

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципово важливим інструментом пізнання різноманітної специфіки країн і регіонів є типологічний підхід до вивчення країн світу. Комплексне вивчення країн з метою оцінки їхнього туристичного потенціалу й можливостей організації туристичної виробничо-обслуговуючої діяльності є надзвичайно важливою і необхідною складовою аналізу сучасного стану, а також прогнозування і планування міжнародного туризму, освітньої й практичної діяльності в туризмі. Питання конкурентної спроможності туристичної індустрії останнім часом є предметом посилян у джерелах як публіцистичного, так і наукового, навіть державного характеру. Однак, сучасне туристичне країнознавство здебільшого спирається на публікації UNWTO, застосовуючи найпростіший рейтинговий підхід до характеристики глобального та регіональних туристичних потоків та доходів, не враховуючи такої суттєвої ознаки сучасних оцінок як конкурентоспроможність туристичної індустрії.

Отже, *метою* даної статті є типологія країн Європи за рівнем туристичної конкурентоспроможності, яка ґрунтується на застосуванні методу кластерного аналізу різноаспектних параметрів, представлених солідною емпірико-аналітичною базою міжнародних звітів, зокрема, World Economic Forum, WTTC.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі емпірико-аналітична база оцінок туристичної конкурентоспроможності країн світу репрезентована двома підходами. Вже 20 років розробляється й запроваджується система досліджень ролі туризму та подорожей у взаємодії WTTC та її дослідницького партнера Oxford Economics (OE). Їхні сучасні бази даних охоплюють 181 країну світу, надаючи інформацію щодо комбінації макро-економічних параметрів та прогнозних значень, даних національних рахунків, показників функціонування індустрії туризму та подорожей й економетричного моделювання. Такий підхід дозволяє оцінити прямий та мультиплікаційний внесок туризму у створення валового внутрішнього продукту, пряму й мультиплікаційну зайнятість, а також експор-

тні та інвестиційні потоки зовнішньоекономічної діяльності окремих національних економік [2].

На окрему увагу заслуговує підхід World Economic Forum, емпірико-аналітичний матеріал звітів якого орієнтований на характеристику факторів, що визначають привабливість розвитку сектору подорожей та туризму у різних країнах світу. При цьому емпіричний матеріал ґрунтується на абсолютних та відносних даних статистичного характеру, а також на різноманітних експертних оцінках.

Інтегральний індекс туристичної конкурентоспроможності формують 3 субіндекси: (А) регуляторна база; (В) бізнессередовище та інфраструктура туризму; (С) людські, природні та культурні ресурси туризму. Кожен з них складається з аналізу чисельних ознак середовища реалізації туристичної діяльності (табл.1) за різними показниками.

Табл.1. Структура індексу глобальної туристичної конкурентоспроможності (складено за [1])

Субіндекс	Параметри оцінки	Кількість показників
Регуляторна база	1. Політика й регуляторні умови	8
	2. Стійкість середовища	7
	3. Безпека й охорона правопорядку	4
	4. Охорона здоров'я й санітарно-гігієнічні умови	4
	5. Пріоритетність стратегій туризму	4
Бізнес середовище та інфраструктура туризму	6. Інфраструктура авіаційного транспорту	7
	7. Інфраструктура наземного транспорту	5
	8. Туристична інфраструктура	3
	9. Інформаційно-комунікаційна інфраструктура	5
	10. Цінова конкурентоспроможність у секторі подорожей та туризму	5
Людські, природні та культурні ресурси туризму	11. Людські ресурси	10
	12. Туристична доступність і привабливість	3
	13. Природні ресурси	4
	14. Культурні ресурси	4

Втім, безпосередньої оцінки економічного характеру та мультиплікаційного ефекту функціонування сектору подорожей та туризму – не представлено. Інтегруючи обидва підходи виявляється можливим визначити причинно-наслідковий ефект факторних впливів на роль і місце індустрії подорожей та туризму у господарському комплексі окремих країн та визначити відповідні характеристики за наступними типологічними ознаками:

1. Інтегральний індекс глобальної туристичної конкурентоспроможності.
2. Субіндекс регуляторної підтримки туризму
3. Субіндекс сприятливості бізнес середовища та інфраструктурного забезпечення.

4. Субіндекс забезпеченості людськими, природними та культурними ресурсами.

5. Частка індустрії подорожей та туризму у ВВП країни.

6. Частка індустрії подорожей та туризму у структурі зайнятості по країні.

7. Частка індустрії подорожей та туризму в експорті країни.

8. Частка індустрії подорожей та туризму у структурі інвестицій.

Результати кластерного аналізу за даними наявних міжнародних звітів [1,2] вносять певні зміни у традиційні уявлення про характер туристичного процесу в регіоні (рис.1).

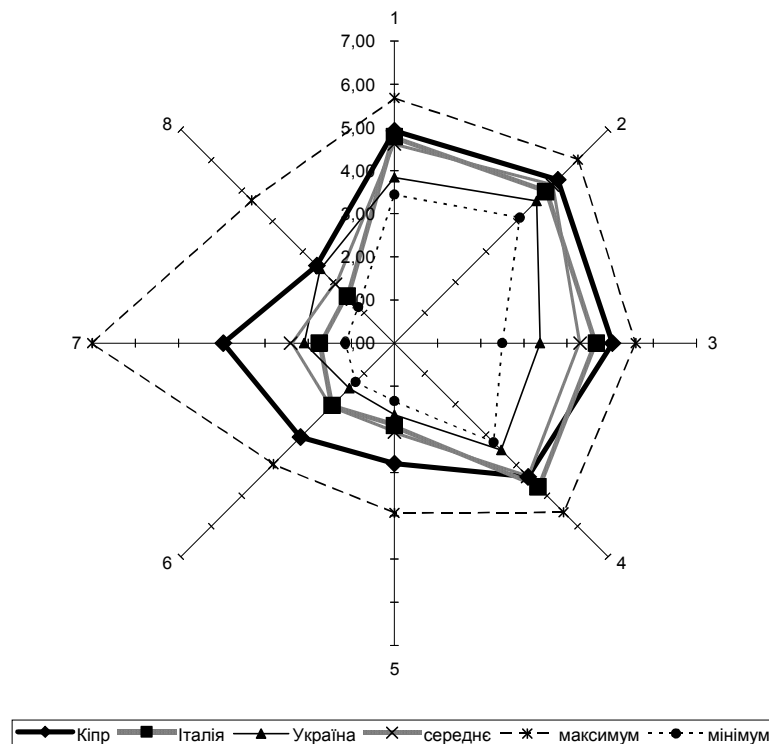

Рис.1. Типологічні ознаки конкурентоспроможності індустрії подорожей та туризму країн Європи

Визначено, що найстійкіші умови для розвитку індустрії, які підтримуються досить високими показниками її економічної ефективності (від 12% у ВВП та вище), притаманні групі країн у складі Іспанії, Ісландії, Португалії, Кіпру, Греції, Естонії, Мальти й Болгарії. Напевно, що останні події об'єктивно негативно вплинуть на конкурентоспроможність й успішність розвитку туризму в Ісландії, а загально світові тренди впливу нещодавньої світової фінансово-економічної кризи на туристичну індустрію регіону загалом. Водночас, незважаючи на те, що за прогнозами WTTC країни класичного 3 «S» продукту очікує досить негативна динаміка прямого внеску у ВВП країни, тут зберігатимуться високі (вище середнього) позиції щодо мультиплікаційного впливу індустрії подорожей та туризму на ВВП, зайнятість, експортні надходження своїх країн та інвестування

сектору на рівні від 13 до 20% від загального потоку капіталу у господарський комплекс.

Другу групу країн характеризують високі показники сприятливості факторів конкурентоспроможності, які багато у чому визначаються високим рівнем суспільно-економічного розвитку країн, та середні параметри ролі й місця індустрії подорожей та туризму у загальному господарському розвитку. До цієї найчисельнішої за складом групи віднесено: *Швейцарію, Австрію, Німеччину, Францію, Швецію, Велику Британію, Данію, Фінляндію, Ірландію, Норвегію, Бельгію, Люксембург, Чехію та Італію*. Напевно, що значний ресурсний потенціал та високий рівень диверсифікованості туристичного продукту зазначених країн дозволить їм протидіяти наслідкам фінансово-економічної кризи останніх років та конкурувати за роль своєрідного ядра туристичного ринку як на регіональному, так і світовому рівні.

Україна разом з Угорщиною, Словаччиною, Латвією, Литвою, Туреччиною, Польщею, Росією, Румунією, Македонією, Сербією, Вірменією, Молдовою, Боснією та Герцеговиною характеризується логічною кореляцією між проблематичністю окремих складових конкурентоспроможності, що відбиваються у показниках економічного характеру на рівні нижче середнього. До складу цієї ж групи віднесено країни, де індустрія подорожей і туризму відіграє суттєву роль у зовнішньоекономічних зв'язках та перевищує 40% загального експорту (*Хорватія, Албанія, Чорногорія*).

Висновки. Розгляд ознак господарської ефективності індустрії подорожей та туризму у поєднанні з характеристиками конкурентоспроможності середовища функціонування дещо змінюють традиційні погляди на характер туристичного процесу в регіоні. Напевно, що пояснення властивостей окремих типологічних рис та виявлення їх параметрів на світовому рівні залишається завданням перспективних досліджень, у т. ч. стосовно об'єктивної та синтетичної оцінки результатів досліджень глобального та регіонального масштабу в контексті завдань, що висуває на порядок денний сьогодення розвитку туризму в Україні.

1. The Travel and Tourism Competitiveness Report 2009. Managing in a time of Turbulance. World Economic Forum. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.weforum.org/pdf/TTCR09/TTCR09_FullReport.pdf ; 2. WTTC Economic Forecast Data 2010. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.wttc.org/eng/Tourism_Research/Economic_Research/

УДК 379.851

Карась О.С.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Виявлено характерні риси і тенденції сучасного регулювання світового ринку транспортних послуг. Розглянуто перспективи та завдання України щодо ефективної